

ÄРҮН-ЦЕВРИН, ЭРҮЛ-МЕНДИН КӨДЛМШИГ УЛМ ЦААРАНДНЬ ЧАНЪГЪАХМН

Мана Хальмг республик эрүл-це-
врин болн эрүл-мендин туск көдлмш
ик гидж чинртэ. Сүүлин гурв джид мана респу-
бликин районод эрүл-цеврин, эрүл-
мендин туск көдлмш зовар ик делгү
кедгэ дона. Эн гурв джид эрүл-
цегт кесг олт селэд, ферм шинрэд,
шин гермүдэр, өндөц дуульцста, фо-
лад, амтнэ медр-сургумдэ бөдлэд,
бүгд гермүдэн цеврэр бэрдэ болцха-
гьад, эрүл-цеврин болн олт зүсн
гем-өвчдин учрутх медр-ташллта
болцхадж баян.

Олт амтнэ эрүл-менди-эр явса
батрах төлэ, амтнэ гем-өвчнэ
унь-йозуринь таслад уга көхин тө-
лэ, мана партэ болн правительств
эн төрт таслар уга килдмжэн-онгын
өгч баяхана. Улгүрнэ, 1958 джид
мана республик эрүл-менд харлгана
көдлмш 15 сай арслн гаргьга бсн
сн болха, эн 1959 джид 30 үлү
сай арслн өгдв. Эн джид мана рес-
публикт көдлхэр багч наста болн
сургуульта 67 өмч, үндүн сургуу-
льта 50 өмч ирв. 1959 джид эрүл-
мечд республик эрүл-менд 146
фельдшерск пункт, 13 эрүл-цеврин
станц, нань угин кесг өмнлгнэ бү-
риде көдлмшин үүлдвр күндэж ба-
ян.

Тингв чигн эн эрүл-цеврин, эрүл-
мендин көдлмшин күндлгнэлд эрл-
лэд зовар ик дугудунд баян. Улгү-
рнэ, республикин 150 шаху селэд
бийдн угадг гермүд (бань) уга, рес-
публикт зуг 23 парикмастерск баян,
колхоз, совхозмүдин ик-зүүднэ па-
рикмастерск уга. 5 ик совхозта 5 ик
колхозта Сарпин районд зуг бичкү-
дүн 3 ясл баян, цуг республик
ниг зуг гурвн колхоз төрлгнэ

гер бэрдэ, олзлэж баян. Зарм сов-
хозмүдэр, колхозмүдэр амтн баядг
гермүд ода күртэ дегд му. Улгүрнэ,
Юстенин района совхозмуд 158 ху-
учн шавр, газрт малтад бэрсн 340
гер баян, «Черноземельский» сов-
хоз — 54 шавр, газрт малтад бэрсн
42 гер, «Адиковский» совхоз — 22
шавр гер баян. Ним гермүд нань
чигн совхозмүдэр, колхозмүдэр цн
биш. Диглэд келхд, республик ода
күртг 1400 шаху шавр гер, газрт
малтад бэрсн 450 гер баян.

Ода коммунизмин, тосхлтиг өргэр
делдэж баях мана ори-нугтг ним, ху-
учн, өнгүрсн цагин харьгьтү, бүүр,
утага, күншү үнртэ, чингтэ-көгдж-
тэ, гем-өвчтэ дойн-нонд болч шавр
гермүдэс салад, у сарул, эрүл-менд
батрулх, эрүл-цеврин зокалла ирлц-
сн-бийсиндэ джиргьллэ талта сэйхн
гермүд бэрх зовтэ. Ода күртл эрүл-
цеврин туск көдлмш амтнэ аныган
олн: баян газрин Советин депутат
комсомолни болн профсоюзин бүр-
дэцэ, уульцини комитетсн члэд,
Улан Кирсин олга бүрдэцэ, орцул-
лад уга б а а н - Промышленн
предприятияс (мастерскойс, цехмүд,
предприятияс) болн гер-
мүдт, хша-хааст, селэд-бээрнд ода
күртл өргн кемжэйтэр энг ик чинртэ
көдлмш өклдж кегдэд уга баян.
Эрүл-цеврин туск көдлмшин олн ам-
тнэ бийиннэ орцан утагар, зуг ам-
нлгнэ цертлгчрин чидлэр күндэж
болшго. Эн учирг саянэр медрд Совет-
ск Союзин мегс областин партиин
бүрдэцэ эрүл-цеврин болн эрүл-менд
батрулх көдлмшт амтнэ олиг ор-
цулх арга-кемждэ өргэр олад, сүү-
лин койр-неги джилмүд сэн үзмэждэ,
ашта көдлмш күндэ. Энүнд хагмин

түрүнд Тульск болн Рязанск обла-
стин партиин бүрдэцсн үлгүр болх
чинртэ көдлмш заадж дурдэж болх
мон.

Тульск областин партиин бүрдэ-
цин эн ик ачта-туста эрүл-цеврин
болн амтнэ эрүл-менд улм цаарандн
батрулх көдлмшин дигинь болн аш-
нинь КПСС-н ЦК-н РСФСР-н бюро эн
зунн дундагар оньгдэж халэгьлд
тиним үлгүр үзүлдэж Тульск обла-
стин көдлмшиг РСФСР-ц наадк обла-
стысар болн республикасар өргүдлэж,
тархахин тускар ик чинртэ тогтавр
батлэж гаргьла. ЦК-н КПСС-н
РСФСР-н бюрн тер тогтавр өклц
партиин бүрдэцсн Советин күндэч
комитетсн даалгьвр болгьад олн зүсн
көдлмшиг күндэчин тускар заав.
Энүнд эрүл-цеврин болн эрүл-менд
батрулхин туск төрт өклц партиин
бүрдэцэ хурт тэвэж күүндэд тодрха
шиндр авч. баян газрин советин
сессид бас эн төр күүндэд, профсо-
юзин болн комсомолни чледи, депу-
татирг орнулдэж, эн көдлмшин йор-
циг делгүрүлх учрга гидж заав. Юмнэ
түрүнд беддирин цайлгьвр олн дунд
кедж, чидл, сүв-селгв дугуулад, тер
көдлмшт цуг олн амт орлулцин тус-
кар ЦК-н бюро бас датэж заав. Кол-
хоз, совхоз, селэн болгнэ тус-
туств ямарн көдлмшиг цагин ямарн
болзт күндэж, кен тер көдлмшт орлц-
халь колхозд, совхозд тедн бийсиннэ
мөнгөлэр, материал олд олзлэж
ачта гер кех — мел эн тоотир рай-
он болгьна күндэч комитет бийиннэ
шиндрэр батлх зовтэ.

Мана республик эрүл-цеврин тус-
кар ферм, хош, селэдин агьур, гер-
мүдин, предприятиясн, учрежденисн

агьур цаг-цагтн эржджн уга арчдж,
цеврлэж баяхг амтнэ авьса-зань
болдгар дасхд хохрулх учр хагмин
түрүн эрктн төр болх зовтэ. Селэд,
ферм, малин хошин агьур, уульц
болгнги, хаша болгнги ургга мод
суулгьад көкрүлэж кеерүлх, физку-
льтурин болн спортин талва селэн
болгнлгд тосхал, колхоз, совхоз бол-
гнлгд амтнэ бийн угадг гер, фельд-
шерск пункт, төрлгнэ гер, бичкү-
дин ясл, библиотек, радиозанылгь-
гьл, клуб алд уга баях зовтэ. Гер,
өрк-бүл болгьад эрүн цеврин зокал-
муд алдд уга күндэж авьса-зань ив-
традэж, олн зүсн гем-өвчдин тускар
лежц, эмчин сүв-селгв олн дунд ум-
шк кергтэ. Көдлмш кедг газрт (за-
вод, цехмүд, предприятияс), нань чиг-
н тиним олн хурдг газрт, (хулд-
гүүлгнэ баян гермүд) бас тер метр
эрүн-цеврин зокалмуд күндэж-
ци тускар цайлгьвр өгч деэрэн тиг-
дэж күндэчин эркт биш ардэж орж
сакх зовтэ. Малин хош, завод, пре-
дприятиясн цех болгнлгв гер болн бй-
йан угадг хора, көдлмшин болн бий-
синнэ цевр хувц хадгьлдг хорас ту-
стувь гаргьга, тоосн-тоорм, утан,
күншү үнр, усна болн нань чигн
юмна хорта ур, чиг-көгдж уга бол-
гн, бар болгьн саянэр арчдж, цевр-
лэж баяхннэ кен чигн күүнд дасхад,
үүлдирин газрмудт амд цегцүд тарл,
агьур цеврлэд, кеерүлдэ, чирэ үлд
шил тавад — нигэд ним эрүн-цев-
рин көдлмш кехлэ, теңд көдлмш кедг
амтнэ эрүл-менд улм батрад, олн-зү-
сн гем-өвчдин унь-йозуринь тасрад,
амтнэ эрүн-цеврин туск эрүл-мендр
бөдлэд баях мөн.

Коммунизм мана ори-нугтг тосх-
джах бөдгэ цагт олн амтнэ эрүл-менд
батрах эрүн-цеврин туск көдлмш ик
ачта-туста көдлмш болджана. Эн уч-
рар, дерек заагдсн ЦК-н РСФСР-н бю-
рон тогтаврас иштэ, КПСС-н Хальмг
обком одахн эн төрин тускар тогтавр
гаргьла. Обкомин тогтавр зааджанин
ним:

1. партиин, профсоюзн бүрдэцсн
хурт болн баян газрин Советин сес-
сийд эрүн-цеврин, эрүл-менд батру-
лхин туск төриг тэвэж күүндэд, то-
дрха шиндр батлэж авх;

2. амтн дунд эн төрин тускар цай-
лгьврин көдлмш делгү кеар кех;
3. колхоз, совхоз болгнлгд тустувь
тнэ теднэ мөнгөлэр, материал, чидл-
арнь фельдшерск пункт, төрлгнэ
гер, библиотек, спортин талва, бань,
парикмастерск радиозанылгьлгв. Ю-
вуд улс зогсд гер — малэн тоотин
тосхлтиг района күндэч комитет эв-
раннэ шишлгьт шиндрэр батлх зов-
тэ;

4. түрүн болдж ферм хош, селэн,
район болгнги, Элстин агьур батлад
диглсн цагтн арчдж, цеврлэж болгь-
ах, ферм, селэн уульцисар ургга мод
ду суулгьх, гермүдин, учрежденисн
ив-предприятиясн хашасннэ цеврэр
бэрх. Эн көдлмшин күндэчин төлэд,
көдлмшиннэ хоон сул цагт сэн дур
пар амтнэ суботник кегьдэ — сел-
лад, ферме, района балгьсна агьур ар-
чдэ цеврлх мод суулгьх;

5. эн көдлмшиг уралан, саянэр
йовулын төлэд амтн дунд соңдөрлэд
өргүдүлэж, цевр гер, патэр, хаша,
цех, предприятиясн уульц, квартал
болгнги тустувь зарлэж, олд ме-
дүлэж таньлдулх; энүнд сэн йилгь-
вртэ көдлмш кесн улсиг сэн йилгь-
вртагар темлэжд мөнгөлэр мөрдлх.

Эрүн-цеврин болн эрүл-менд бат-
рах көдлмшин дигүдэчинг сар, ква-
ртал, брл джил болгнлгд, бүүл джи-
лд халэгьлд, цаарандан кех көдлмш
ин тускар района күндэч комитет
шиндр батлэж авчх зовтэ.

Эн төрин туск тогтавр КПСС-н
Хальмг обком, эрүл-менд харлгнэ
олна эдл-ахун, селэнэ эдл-ахун, ге-
дн-герлин, культуриг, хулдгүүл-
ганэ министерствд, республикин хол-
ва зайлгнэ болн кооперацин прав-
ладт тустувь даалгьвр өгв.

КОРСУНИКОВ Цери.
Республикин санэпидстанцин эмч.